

I – Bevezetés

1. A villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról szóló, 2003. június 26-i 2003/54/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv² szabályozza többek között harmadik feleknek a villamosenergia-hálózatokhoz való hozzáférését. A hálózathoz történő csatlakozásra vonatkozó, az átültetést megvalósító nemzeti szabályozás vizsgálata keretében kéri a Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (a Litván Köztársaság alkotmánybírósa) az irányelv értelmezését.

2. A vitatott nemzeti szabályozás előírja, hogy a fogyasztóknak elsősorban az elosztó hálózatra kell csatlakozniuk. A fölérendelt átviteli hálózathoz közvetlenül csak akkor férhet hozzá a fogyasztó, ha az elosztó hálózat üzemeltetője az ő hálózatához való csatlakozást műszaki okból elutasítja. Bizonyos fogyasztók számára azonban vonzóbb lenne,

hogy szabadon választhassák az átviteli hálózathoz történő csatlakozást annak érdekében, hogy ne kelljen viselniük az elosztó hálózaton való átvezetés költségeit. Az nem világos, hogy a 2003/54 irányelv 20. cikkének (1) bekezdése, amely a hálózathoz történő hozzáférést szabályozza, biztosít-e ilyen választási jogot.

II – A jogi háttér

A – A közösségi jog

3. A 2003/54 irányelv 2. cikke többek között a következő fogalom meghatározásokat tartalmazza:

„3. »átvitel« villamos energia szállítása igen nagy feszültségű és nagyfeszültségű, összekapcsolt rendszereken a végső

¹ – Eredeti nyelv: német.

² – A villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 96/92/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. június 26-i 2003/54/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 176., 37. o.; magyar nyelvű különkiadás 12. fejezet, 2. kötet, 211. o.).

fogyasztókhöz vagy az elosztókhöz való eljuttatás céljából, nem beleértve az ellátást;

19. »ellátás« a fogyasztók részére történő villamosenergia-értékesítés, a viszonteladást is beleértve;

[...]

[...]

5. »elosztás« a villamos energia szállítása nagyfeszültségű, közép- és kisfeszültségű elosztó hálózatokon a fogyasztóhoz való eljuttatás céljából, nem beleértve az ellátást;

4. Az irányelv 3. cikke azokat a közszolgáltatási kötelezettségeket szabályozza, amelyeket a tagállamok a villamosenergia-ipari vállalkozásoknak előírhatnak, valamint a fogyasztóvédelmet. A rendelkezés (2), (3), (5) és (8) bekezdése kivonatossan a következőképpen szól:

[...]

12. »feljogosított fogyasztók« azok a fogyasztók, akik szabadon, saját választásuk szerinti szolgáltatótól vásárolhatnak villamos energiát ezen irányelv 21. cikkének értelmében;

„(2) A Szerződés vonatkozó rendelkezéseinek teljes tiszteletben tartásával – különös tekintettel annak 86. cikkére – a tagállamok a villamosenergia-ágazatban működő vállalkozások számára általános gazdasági érdekből előírhatnak olyan közszolgáltatási kötelezettségeket, amelyek a biztonságra, az ellátás biztonságára is beleértve, az ellátás folyamatoságára, minőségére és árára, valamint a környezetvédelemre, beleértve az energiahatékonyságot és az éghajlat védelmét, vonatkoznak. Ezeknek a kötelezettségeknek világosan meghatározottaknak, átláthatóaknak, megkülönböztetéstől menteseknek és ellenőrizhetőeknek kell lenniük, és garantálniuk kell a nemzeti fogyasztókhöz való hozzáférés egyenlőségét az Európai Unió villamosenergia-ipari vállalkozásai számára.

[...]

18. »rendszerhasználók« azok a természetes vagy jogi személyek, akik/amelyek villamos energiával látnak el egy átviteli vagy elosztó hálózatot, illetve akiket/amelyeket egy átviteli vagy elosztó hálózatból látnak el villamos energiával;

[...]

(3) A tagállamok gondoskodnak arról, hogy minden háztartási fogyasztó, és ahol a tagállamok szükségesnek tartják, a kisvállalkozások is (nevezetesen azok a vállalkozások, amelyek 50 főnél kevesebb személyt foglalkoztatnak, és éves forgalmuk vagy mérlegfőösszegük nem haladja meg a 10 millió eurót) egyetemes szolgáltatásban részesüljenek, azaz a tagállam területén belül joguk legyen a meghatározott minőségű villamos energiával való ellátásra, méltányos, könnyen és tisztán összehasonlítható, átlátható árakon. Az egyetemes szolgáltatás biztosítása érdekében a tagállamok a fogyasztók ellátására kijelölhetnek egy végső menedékes szolgáltatót. A tagállamok arra kötelezik az elosztó vállalkozásokat, hogy fogyasztóikat hálózatukba a 23. cikk (2) bekezdésében meghatározott eljárásnak megfelelően meghatározott módon, feltételek mellett és tarifák alapján bekapcsolják.

[...]

(5) A tagállamok megfelelő intézkedéseket hoznak a végső fogyasztók védelmére, és különösen megfelelő biztosítékokat nyújtanak a védelemre szoruló fogyasztók védelmére, többek között megfelelő intézkedésekkel előzik meg, hogy az ilyen fogyasztókat kizárják az ellátásból. Ebben a vonatkozásban a tagállamok intézkedéseket tehetnek a távoli területek végső fogyasztóinak védelme érdekében. Magas szintű fogyasztóvédelmet biztosítanak, különös tekintettel a szerződési feltételek átláthatóságára, az általános információkra és a vitarendezési eljárásokra. A tagállamok biztosítják, hogy a feljogosított fogyasztók ténylegesen válthassanak szolgáltatót. Az említett intézkedések – legalább a háztartási fogyasztók esetében – magukban foglalják

az A. mellékletben megállapított intézkedéseket.

[...]

(8) A tagállamok dönthetnek úgy, hogy nem alkalmazzák a 6., 7., 20. és 22. cikk rendelkezéseit, amennyiben azok alkalmazása – jogilag vagy ténylegesen – akadályozná a villamosenergia-ipari vállalkozások, általános gazdasági érdekből előírt kötelezettségek teljesítését [helyesen: a villamosenergia-ipari vállalkozások számára általános gazdasági érdekből előírt kötelezettségek teljesítését], és amennyiben a kereskedelem fejlődését nem befolyásolják olyan mértékben, ami ellentétes lenne a Közösség érdekeivel. A Közösség érdekei közé tartozik különösképpen, hogy ezen irányelvnek és a Szerződés 86. cikkének megfelelően a feljogosított fogyasztók tekintetében verseny alakuljon ki.”

5. Az irányelv 5. cikke a következő műszaki szabályokat tartalmazza:

„A tagállamok biztosítják, hogy a műszaki biztonsági követelmények megállapításra kerülnek, valamint kidolgozzák, és közzéteszik azokat a műszaki szabályokat, amelyek előírják a termelőlétesítmények, elosztó hálózatok, közvetlenül csatlakozó fogyasztói berendezések, rendszerösszekötők és közvetlen vezetékek villamosenergia-hálózathoz kapcsolhatóságának kivitelezési és üzemeltetési minimum követelményeit. Ezek az objektív és megkülönböztetéstől mentes műszaki szabályok biztosítják a hálózatok közötti együttműködést.

[...]

6. Az irányelv 20. cikke harmadik félnek az átviteli és elosztó hálózathoz való hozzáférést a következőképpen szabályozza:

„(1) A tagállamok olyan rendszert hoznak létre, amelyben egy harmadik fél átviteli és elosztó hálózathoz való hozzáférést közlétt, minden feljogosított fogyasztóra vonatkozó tarifák alapján teszik lehetővé, objektív kritériumok alapján, a rendszerhasználók közötti megkülönböztetés nélkül. A tagállamok biztosítják, hogy ezeket a tarifákat, illetve a számításukhoz alkalmazott módszereket a 23. cikknek megfelelően hatálybalépésük előtt jóváhagyják; továbbá, hogy ezeket a tarifákat, illetve – amennyiben csak a módszerek kerültek jóváhagyásra – a módszereket hatálybalépésük előtt közléttégyék.

(2) Az átviteli- vagy az elosztórendszer-üzemeltető megtagadhatja a hálózati hozzáférést, ha nem áll rendelkezésre a szükséges kapacitás. A megtagadást kellőképpen megalapozott indokokkal kell alátámasztani, különös tekintettel a 3. cikkre. Megtagadás esetén és adott esetben a tagállamok gondoskodnak arról, hogy az átviteli- vagy az elosztórendszer-üzemeltető érdemi információt nyújtson azokról az intézkedésekről, amelyek a hálózat megerősítéséhez szükségesek lennének. Az információt kérő féltől az információ nyújtásának költségeinek megfelelő, méltányos díj kérhető.”

7. Az irányelv 21. cikkének (1) bekezdése lépcsőzetes piacnyitást ír elő. Eszerint a tagállamok kötelesek voltak 2004. július 1-jéig a feljogosított fogyasztók körét minden nem háztartási fogyasztóra és 2007. július 1-jéig minden fogyasztóra kiterjeszteni.

B – *A nemzeti jog*

8. A 2003/54 irányelv átültetéseként a villamos energiáról szóló törvényt 2004. július 10-i hatállyal módosították. A törvény 15. cikkének (2) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Az átviteli hálózat üzemeltetőjének biztosítania kell, hogy az energiatermelők, az elosztóhálózat-üzemeltetők és a fogyasztók berendezéseinek az átviteli hálózathoz történő csatlakozására vonatkozó feltételek megfeleljenek a jogszabályokban lefektetett követelményeknek, és hátrányos megkülönböztetéstől mentesek legyenek. A fogyasztó berendezése az átviteli hálózathoz kizárólag azon esetekben csatlakoztatható, amennyiben – a műszaki vagy működési követelmények miatt – az elosztóhálózat-üzemeltető megtagadja a fogyasztó – az elosztóhálózat-üzemeltető engedélyében megjelölt területen található – berendezésének az elosztó hálózathoz történő csatlakoztatását.”

III – Az alapeljárás, az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések és az eljárás

9. Litvániában a legtöbb fogyasztó berendezései a két nagy elosztóhálózat-üzemeltető egyikének elosztó hálózatára vannak csatlakoztatva. Ezenkívül öt ipari vállalkozás rendelkezik elosztói jogosultsággal, amelyek nagyon kis területen helyi hálózatokat üzemeltetnek egy-egy kisebb terület lakossága vagy a saját vállalkozásuk ellátása érdekében. Az elosztó hálózatok üzemeltetőin³ kívül hat nagy villamosáram-igényű ipari vállalkozás csatlakozik az átviteli hálózatokra. A csatlakozásra még akkor került sor, amikor a Szovjetunió még fennállt, és nem tettek különbséget az átviteli és az elosztó hálózatok között. Az ipari vállalkozások hálózatain keresztül látnak el néhány lakossági fogyasztót is villamos energiával. A villamos energiáról szóló törvény 2004. évi módosítását követően ezek a vállalkozások továbbra is az átviteli hálózatra csatlakoztak. Az új csatlakozás erre a hálózatra azonban ekkortól már csak a törvény 15. cikkének (2) bekezdése szerint lehetséges.

10. 2004. október 28-án a Seimas (litván parlament) képviselőinek egy csoportja (a továbbiakban: kérelmezők) kérelmet nyújtott be a Konstitucinis Teismas-hoz azon kérdés megvizsgálására, hogy a villamos energiáról szóló törvény 15. cikkének (2) bekezdése összeegyeztethető-e az alkotmánnyal és a 2003/54 irányelvvel.

3 – Az előzetes döntéshozatalra utaló végzésből nem tűnik ki egyértelműen, hogy minden vállalkozás – tehát az az öt ipari vállalkozás is – elosztói jogosultsággal csatlakozik-e az átviteli hálózatra.

11. A kérelmezők szerint az irányelvből következik, hogy a fogyasztónak joga van ahhoz, hogy szabadon kiválassza azt a hálózatot, amelyhez csatlakozni kíván. A Seimas mint az eljárás másik résztvevője ezzel szemben azon az állásponton van, hogy ezzel a kérdéssel az irányelv nem foglalkozik, azt a tagállamok szabadon szabályozhatják. Ebben az összefüggésben a Seimas A. Piebalgsnak, az Európai Bizottság energia-ügyekért felelős biztosának 2005. december 21-i, D/1255. sz. levelére hivatkozik. Egy vállalkozás kérdésére a biztos abban kifejtette: „A 2003/54 irányelv nem követeli meg azt, hogy a fogyasztó számára biztosítani kell a jogot, hogy saját döntése szerint választhasson az átviteli vagy az elosztó hálózathoz történő csatlakozás között. A fogyasztónak ahhoz van joga, hogy bekapcsolják a villamosenergia-rendszerbe, így ennek konkrét végrehajtása a szubszidiaritás elve keretébe tartozik.”

12. A kérdést előterjesztő bíróság véleménye szerint a 2003/54 irányelv 20. cikke (1) bekezdésének szóhasználata a kérelmezők álláspontját igazolja. Másfelől e bíróság utal a szociális célokra, amelyeket a közösségi jogalkotó különösen az irányelv 3. cikkében érvényesít. Ezt a nemzeti szabályozás úgy veszi figyelembe, hogy védi a kisfogyasztókat a hálózat használatának drágulásától. A hálózathasználati költségeket minden, az adott hálózathoz villamos áramot vételező fogyasztóra egységesen osztják szét. Amennyiben a nagyfogyasztók korlátlanul csatlakozhatnak az elosztó hálózat helyett az átviteli hálózatra, az az elosztó hálózaton vezetett

villamos áram mennyiségének csökkenéséhez, és így a megmaradó fogyasztók hálózati költségeinek megemelkedéséhez vezetne.

IV – A jogi értékelés

13. Ezen értelmezési problémák miatt a Konstitucinis Teismas ügy határozott, hogy a következő kérdést terjeszti a bíróság elé előzetes döntéshozatalra:

„Ügy értelmezendő-e a villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 96/92/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló 2003/54/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 20. cikke, hogy az olyan jogi szabályozás elfogadására vonatkozó kötelezettséget jelent a tagállamok számára, amelynek értelmében bármely harmadik félnek joga van szabadon megválasztani, hogy melyik – a villamosenergia-átviteli vagy a villamosenergia-elosztó – hálózathoz csatlakozzon, és az érintett hálózat üzemeltetőjének kötelessége biztosítani a hálózathoz való hozzáférést, feltéve hogy a villamosenergia-rendszer rendelkezik a »szükséges kapacitással«?»

14. A Bíróság előtti eljárásban az alapeljárás kérelmezői, Litvánia, Olaszország és Finnország kormánya valamint az Európai Közösségek Bizottsága írásbeli észrevételt terjesztett elő, és – az olasz kormány kivételével – az eljárás szóbeli szakaszában is észrevételt tettek.

A – Az elfogadhatóság

15. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az EK 234. cikkből az következik, hogy a Bírósághoz kizárólag olyan nemzeti bíróság fordulhat, amely előtt eljárás van folyamatban, és amelyhez igazságszolgáltatási jellegű határozat meghozatalára irányuló eljárás keretében való határozathozatal érdekében fordultak.⁴

16. A Konstitucinis Teismas bírósági jellegét illetően nem áll fenn kétség. Az EK 234. cikk értelmében az alkotmánybíróságok is beletartoznak a bíróság fogalmába.⁵

4 – A 318/85. sz. Greis Unterweger-ügyben 1986. március 5-én hozott végzés (EBHT 1986., 955. o.) 4. pontja; a C-111/94. sz. Job Centre-ügyben 1995. október 19-én hozott ítélet (EBHT 1995., I-3361. o.) 9. pontja; a C-178/99. sz. Salzman-ügyben 2001. június 14-én hozott ítélet (EBHT 2001., I-4421. o.) 14. pontja; a C-165/03. sz. Längst-ügyben 2005. június 30-án hozott ítélet (EBHT 2005., I-5637. o.) 25. pontja és a C-96/04. sz. Standesamt Niebüll ügyben 2006. április 27-én hozott ítélet (EBHT 2006., I-3561. o.) 13. pontja.

5 – Így például már az osztrák Verfassungsgerichtshof és a belga Cour d'arbitrage, jelenleg Cour constitutionnelle ismételtelen előzetes döntéshozatal iránti kérelmeket terjesztett elő anélkül, hogy a Bíróság kétségbe vonta volna bírósági jellegüket (lásd például a C-465/00., C-138/01. és C-139/01. sz., Österreichischer Rundfunk és társai egyesített ügyekben 2003. május 20-án hozott ítéletet [EBHT 2003., I-4989. o.] és a C-212/06. sz., Gouvernement de la Communauté française és társai ügyben 2008. április 1-jén hozott ítéletet [EBHT 2008., I-1683. o.]).

17. Ezenkívül a Konstitucinis Teismasnak az alapeljárásban igazságszolgáltatási jellegű határozatot kell hoznia. Ezért nem annak van döntő jelentősége, hogy a normakontrollra irányuló eljárásnak a Seimas képviselőinek egy csoportja kérelme alapján van jogvita jellege.⁶ Sokkal inkább annak van döntő jelentősége, hogy egyrészt az eljárás nem közigazgatási eljárás, amelyben az egyén és a hatósági feladatot ellátó bíróság áll egymással szemben.⁷ Másrészt a bíróságnak nem tisztán tanácsadó testületként kell eljárnia.⁸

18. Ennyiben meg kell állapítani, hogy az alapeljárás már hatályba lépett törvény felülvizsgálatára irányul. Tehát nem az alkotmánybíróságnak a jogalkotási eljárás során történő meghallgatásáról van szó. Ellenkezőleg, a normakontrollra irányuló eljárásban az alkotmánybíróság jogosult a nemzeti törvény alkalmazásának mellőzéséről *erga omnes* hatállyal rendelkezni, ahogy azt a bíróság az előzetes döntéshozatal iránti kérelmében kifejti.

19. Az előzetes döntéshozatalra irányuló kérelem így elfogadható.

6 – A C-18/93. sz. Corsica Ferries-ügyben 1994. március 17-én hozott ítélet (EBHT 1994., I-1783. o.) 12. pontja és a fenti 4. lábjegyzetben hivatkozott Standesamt Niebüll ügyben hozott ítélet 13. pontja.

7 – Lásd a fenti 4. lábjegyzetben hivatkozott Job Centre ügyben hozott ítélet 11. pontját, a fenti 4. lábjegyzetben hivatkozott Salzman-ügyben hozott ítélet 15. pontját és a fenti 4. lábjegyzetben hivatkozott Standesamt Niebüll ügyben hozott ítélet 14. pontját.

8 – Lásd a fenti 4. lábjegyzetben hivatkozott Greis Unterweger-ügyben hozott ítélet 4. pontját.

B – Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésről

20. A villamosenergia-piac liberalizációja előtt sok tagállamban területi monopóliummal rendelkeztek a villamosenergia-szolgáltató vállalkozások. Egy vállalkozás nyújtotta a területén lévő fogyasztók ellátásához szükséges szolgáltatást. Előállította és értékesítette a villamos áramot és elszállította azt a saját villamosenergia-hálózatán minden arra rácsatlakozó fogyasztóhoz.

21. A villamosenergia-piac liberalizációja érdekében már a 96/62 irányelv⁹ előírta, hogy fokozatosan egyre több fogyasztó „feljogosított fogyasztóként” szabadon megválaszt-hassa azt, hogy melyik szolgáltató vállalkozástól szerzi be a villamos áramot. Jelenleg a 2003/54 irányelv (4) és (20) preambulumbekzdése juttatja kifejezésre a liberalizáció ezen központi elemét:

„(4) Az európai polgárok számára a Szerződésben biztosított alapvető szabadságok – az áruk szabad mozgása, a szolgáltatások nyújtásának szabadsága és a letelepedés szabadsága – csak teljesen nyitott piacon valósulhatnak

9 – A villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról szóló, 1996. december 19-i 96/92/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 1997. L 27., 20. o.; magyar nyelvű különkiadás 12. fejezet 2. kötet 3. o.).

meg, amely minden fogyasztó számára lehetővé teszi a szolgáltatók szabad megválasztását, és a szolgáltatók számára is biztosítja fogyasztóik szabad ellátásának lehetőségét.

tára csatlakozik, hanem választhat más szolgáltatót is, amely a villamos áramot ezen a hálózaton keresztül elvezeti hozzá.

[...]

- (20) Biztosítani kell, hogy a villamosenergia-fogyasztók szabadon választhassák meg szolgáltatójukat. [...].”

22. Annak érdekében, hogy lehetővé váljon a fogyasztó részére a szolgáltató vállalkozás szabad megválasztása, a meglévő vállalkozásnak a hálózat ellenőrzéséből eredő természetes monopóliumát meg kellett szüntetni annak biztosítása által, hogy a harmadik felek megkülönböztetéstől mentesen hozzáférjenek a hálózathoz. Ezzel a hálózat harmadik felek részére való megnyitása a döntő feltétele a belső villamosenergia-piac létrehozásának, ahogy azt a jogalkotó különösen a 2003/54 irányelv (7) preambulumbekkezdésében kiemeli.¹⁰ Ezáltal a fogyasztó már nincs egyedül az azon vállalkozás által történő ellátásra ráutalva, amely vállalkozás hálózata

23. Ugyanakkor a 2003/54 irányelvnek a hálózat harmadik fél által történő használatát szabályozó 20. cikke (1) bekezdésének szóhasználata több szempontból nem teljesen egyértelmű. Először tisztázni kell, hogy a harmadik fél fogalma csak a termelő és szolgáltató vállalkozásokat foglalja magába, vagy a fogyasztókat is. Ezután a fő kérdés az, hogy mit kell az átviteli és elosztó hálózatokhoz való hozzáférés alatt érteni. Ennek kapcsán lényegében nem vitatott, hogy ez magában foglalja a fogyasztó jogát, hogy szabadon megválassza azt a hálózatot, amelyhez csatlakozni szeretne.

A harmadik fél 2003/54 irányelv 20. cikkének (1) bekezdése szerinti fogalmáról

¹⁰ – A (7) preambulumbekkezdés a következőképpen szól: „A villamos energia belső piacának megvalósítása érdekében elsődleges fontosságú az átviteli- vagy az elosztórendszer-üzemeltetők hálózatahoz való megkülönböztetéstől mentes hozzáférés. Az átviteli- vagy elosztórendszer-üzemeltető egy vagy több vállalkozásból állhat.” Lásd még Mazák főtanácsnok C-439/06. sz. citiworks-ügyre vonatkozó 2007. december 13-i indítványának (a Bíróság 2008. május 22-i ítélete, EBHT 2008., I-3913. o., 72–74. pontját). A harmadik felek megkülönböztetéstől mentes hálózati hozzáféréseinek jelentőségével kapcsolatban lásd általánosságban a C-17/03. sz. VEMW és társai ügyben 2005. június 7-én hozott ítélet (EBHT 2005., I-4983. o.) 42–46. pontját.

24. A finn kormány álláspontja az, hogy az irányelv 20. cikkének (1) bekezdése szerinti harmadik fél alatt olyan termelőt, illetve ellátót kell érteni, amely nem az érintett hálózatot üzemeltető, és ezenkívül a termelés

és ellátás funkcióját magában egyesítő vertikálisan integrált vállalkozáshoz tartozik.¹¹ A rendelkezés megtiltja, hogy egy vertikálisan integrált vállalkozás ezeket a harmadik feleket a saját maga által előállított és szolgáltatott mennyiséggel szemben a hálózathoz való hozzáférés kapcsán hátrányban részesítse. A fogyasztó hozzáférési jogát a rendelkezés nem szabályozza.

történő utalás csak a hálózathasználati költségek tarifáját meghatározó – de nem magát a hozzáférési jogot biztosító – szabályozásnak tűnik.¹⁴

25. Az irányelv 20. cikk (1) bekezdésének német szövegváltozata ezt az értelmezést nem zárja eleve ki. Különösen a „die Zugangsregelung gilt für alle zugelassenen Kunden” („[a hozzáférésre vonatkozó szabályozás] minden feljogosított fogyasztóra vonatkoz[ik]”) részt lehet úgy értelmezni, hogy az harmadik villamosenergia-termelők, illetve -ellátók hozzáférésére vonatkozik, *tekintettel arra*, hogy feljogosított fogyasztók részére szállítanak.¹² Másként kifejezve: a hálózat üzemeltetője megtagadhatja villamosenergia-termelőktől és -ellátóktól a hálózat használatát, amennyiben azok nem feljogosított fogyasztók részére szándékoznak szállítani.¹³ Több más nyelvi változatban a feljogosított fogyasztókra

26. Az idézett részt azonban nem szabad kiszakítani az összefüggéseiből. Sokkal inkább figyelemmel kell lenni arra, hogy a rendelkezés úgy folytatódik, hogy „die Zugangsregelung [...] wird nach objektiven Kriterien und ohne Diskriminierung zwischen *den Netzbenutzern angewandt*” („[a hozzáférésre vonatkozó szabályozás] objektív kritériumok alapján, a *rendszerhasználók* közötti megkülönböztetés nélkül [alkalmazandó]”) (kiemelés tőlem).

27. Helyesen utalnak a kérelmezők arra, hogy a rendszerhasználó fogalma a 2003/54 irányelv 2. cikkének 18. pontja szerint magában foglalja mindazokat a személyeket, akik átviteli vagy elosztó hálózatba villamos energiát táplálnak be, mind pedig azokat is, *akiket ezekből a hálózatokból látnak el*. Következésképpen az irányelv 20. cikkének (1) bekezdése a fogyasztónak is biztosítja a megkülönböztetéstől mentes hozzáférést a hálózathoz, mivel az minden rendszerhasználót a hatálya alá von.

11 – A „vertikálisan integrált vállalkozás” fogalmának meghatározásával kapcsolatban lásd a 2003/54 irányelv 2. cikkének 21. pontját.

12 – Lásd ilyen értelemben például a francia szövegváltozatot is: „Les États membres veillent à ce que soit mis en place, pour tous les clients éligibles, un système d'accès des tiers aux réseaux de transport et de distribution. Ce système, fondé sur des tarifs publiés, doit être appliqué objectivement et sans discrimination entre les utilisateurs du réseau.”

13 – Mivel 2007. július 1. óta – feltéve, hogy a 2003/54 irányelv szabályszerűen átültetésre került – nem léteznek nem feljogosított fogyasztók, ez a helyzet már nem bír gyakorlati jelentőséggel.

14 – Lásd például a 2003/54 irányelv 20. cikk (1) bekezdése első mondatának az olasz és a spanyol nyelvi változatát:

„Gli Stati membri garantiscono l'attuazione di un sistema di accesso dei terzi ai sistemi di trasmissione e di distribuzione basato su tariffe pubblicate, praticabili a tutti i clienti idonei, ed applicato obiettivamente e senza discriminazioni tra gli utenti del sistema.”

„Los Estados miembros garantizarán la aplicación de un sistema de acceso de terceros a las redes de transporte y distribución basado en tarifas publicadas, aplicables a todos los clientes cualificados de forma objetiva y sin discriminación entre usuarios de la red.”

28. Ahogy azt a litván kormány ebben az összefüggésben kiemeli, az irányelv azon céljának megvalósítása érdekében, hogy a fogyasztó az ellátó vállalkozást szabadon kiválaszthassa,¹⁵ e szállítói kapcsolat mindkét résztvevője számára rendelkezésre kell állnia a hálózathoz való akadálytalan hozzáférésnek.¹⁶ A hozzáférési jog értéktelen lenne az ellátó vállalkozás számára, ha a fogyasztók, akiknek szállítani kell, nem lennének jogosultak a hálózathoz való hozzáférésre.

29. A finn kormány által képviselt ezzel ellentétes álláspontot ezért el kell utasítani.

A 2003/54 irányelv 20. cikk (1) bekezdésének a hálózathoz való hozzáférésre, illetve csatlakozásra vonatkozó előírásai

30. A villamos energiáról szóló törvény 15. cikkének (2) bekezdése szerint csak akkor áll fenn az átviteli hálózathoz való megkülönböztetéstől mentes *csatlakozáshoz* való jog, ha az elosztó hálózat üzemeltetője az érintett fogyasztó csatlakozását elutasította. Mielőtt vizsgálható lenne az, hogy az irányelv 20. cikkének (1) bekezdésével ellentétes-e a hálózatválasztásnak ez a korlátozása, tisztázni kell azt az előzetes kérdést,

hogy ez a rendelkezés egyáltalán a hálózathoz történő csatlakozást szabályozza-e.

31. A kérelmezőktől és az olasz kormánytól eltérően ugyanis a litván és a finn kormány, valamint a Bizottság azt az álláspontot képviselte, hogy különbséget kell tenni a csatlakozás és a hozzáférés között, az irányelv 20. cikke csak a hozzáférést szabályozza. A Bizottság még írásbeli észrevételeiben osztotta a kérelmezők álláspontját, amely szerint az irányelv 20. cikke szerinti megkülönböztetéstől mentes hozzáférés ellentétes a hálózathoz csatlakozás választási lehetőségének a korlátozásával is. Az eljárás szóbeli szakaszában viszont feladta ezt a tézist, és csatlakozott Finnország és Litvánia álláspontjához.

32. A litván és a finn kormány, valamint a Bizottság álláspontját alátámasztja az irányelv 20. cikke (1) bekezdésének szóhasználata, amely a hozzáférést említi. A hozzáférés és a csatlakozás nem tekinthetők szinonim fogalmaknak. Ahogyan azt a szóban forgó résztvevők joggal kifejtették, az irányelv a két fogalmat eltérő jelentéssel használja.

¹⁵ – Lásd a fenti 22. pontot.

¹⁶ – Lásd ilyen értelemben a fenti 10. lábjegyzetben hivatkozott citiworks-ügyre vonatkozó főtanácsnoki indítvány 72. pontját.

33. Ez különösen jól megmutatkozik az irányelv 23. cikk (2) bekezdésének a) pontjában, amely a szabályozó hatóságok hatáskörébe utalja, hogy „a nemzeti hálózathoz való csatlakozás és a hálózati hozzáférés feltételei[t], beleértve az átviteli és elosztási tarifákat is” azok hatálybalépése előtt megállapítsa vagy jóváhagyja. Amennyiben a hozzáférésnek és a csatlakozásnak ugyanaz lenne a jelentése, akkor ezen a helyen nem kellene egymás mellett említeni azokat.

34. A *hálózati hozzáférés* fogalma ennek kapcsán magában foglalja a hálózat ellenérték fejében történő használatának a jogát villamos energia átvezetése vagy vételezése céljából. A 20. cikk az irányelv központi szabálya, amely nélkül a villamosenergia-piac liberalizációja nem lenne lehetséges. Az átviteli vagy elosztó hálózat üzemeltetője a hálózati hozzáférést az irányelv 20. cikkének (2) bekezdése szerint csak akkor tagadhatja meg, ha a hálózat nem rendelkezik megfelelő kapacitással.

35. A *hálózathoz való csatlakozás* specifikus szabályai találhatók ezzel szemben az irányelv 3. cikke (3) bekezdésének harmadik mondatában, amely az elosztó vállalkozások számára (közszolgáltatási) kötelezettséget ír elő, nevezetesen hogy minden háztartási fogyasztót és más kisfogyasztót a hálózatokra csatlakoztassanak. Az irányelv 5. cikke átruházza a tagállamokra a feladatot, hogy a hálózathoz történő csatlakozásra vonatkozó műszaki előírásokat bocsássanak ki, amelyek biztosítják a hálózatok közötti együttműködést,

valamint objektívek és hátrányos megkülönböztetéstől mentesek. Végül az irányelv 23. cikke (1) bekezdésének c) és f) pontja értelmében a szabályozó hatóságnak bizonyos felügyeleti jogosítványai vannak a csatlakozási feltételek felett.

36. A rendelkezések összességéből az következik, hogy a csatlakozás fogalma a hálózat és a fogyasztók berendezései, termelőberendezések, más hálózatok és egyéb berendezések közötti fizikai kapcsolat létrehozását jelenti.

37. Az irányelv 20. cikkének (1) bekezdése tehát egyértelmű szóhasználatából következően nem szabályozza közvetlenül a hálózathoz történő csatlakozást. De meg kell még vizsgálni egyrészt, hogy nem következik-e az átviteli hálózathoz történő csatlakozás joga a hálózathoz történő csatlakozásra vonatkozó előírásokból.¹⁷ Másfelől közvetett előírások

17 – A kérdést előterjesztő bíróság nem kérte a 2003/54 irányelv más, annak 20. cikkén kívüli rendelkezéseinek értelmezését. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint ugyanakkor a Bíróság annak érdekében, hogy az előzetes döntéshozatalra kérdést előterjesztő bíróságnak hasznos választ adjon, figyelembe vehet olyan közösségi jogi normákat, amelyekre a nemzeti bíróság kérdésében nem hivatkozott (a 35/82. sz. Tossier-ügyben 1986. március 20-án hozott ítélet [EBHT 1986., 1207. o.] 9. pontja, a C-107/98. sz. Teckal-ügyben 1999. november 18-án hozott ítélet [EBHT 1999., I-8121. o.] 39. pontja és a C-2/07. sz., Abraham és társai ügyben 2008. február 28-án hozott ítélet [EBHT 2008., I-1197. o.] 24. pontja).

következhetnek a csatlakozásra vonatkozóan az irányelv 20. cikkének (1) bekezdéséből, mivel a hálózathoz történő csatlakozás előzetes feltétele a hozzáférési jog gyakorlásának.

következhet továbbá a hálózathoz történő csatlakozásra vonatkozó választási jog, ha e nélkül a választási jog nélkül a hozzáférés is korlátozás alá esne.

38. A hálózathoz történő csatlakozásra vonatkozó rendelkezések lényegében műszaki jellegűek, és nem biztosítanak általános jogot a fogyasztó választása szerinti hálózathoz történő csatlakozásra. Csupán az irányelv 3. cikke (3) bekezdésének harmadik mondatából következhetne meghatározott fogyasztónak a joga az elosztóhálózatra – de nem az átviteli hálózatra – történő csatlakozásra.

39. Egyebekben az 5. cikk a hálózathoz történő csatlakozásra vonatkozó szabályok hátrányos megkülönböztetéstől mentes megalkotását írja elő. Ebből következik, hogy a hasonló helyzetben lévő fogyasztók, tehát különösen a megfelelő átviteli mennyiséggel és jellemzővel rendelkező fogyasztók azonos feltételekkel is csatlakozhassanak az adott hálózathoz. Amennyiben a vonatkozó tagállami szabályok sértik a hátrányos megkülönböztetés tilalmát, úgy elképzelhető, hogy közvetlenül az irányelven alapuló, a kedvezményezett csoporttal egyenlő bánásmódhoz való joga keletkezik a hátrányosan kezelt hálózathasználóknak, amit azonban csak konkrét esetekben lehet megítélni.

40. A hálózathoz való hozzáférésre vonatkozó, az irányelv 20. cikkének (1) bekezdésében található szabályozásból közvetve

41. A harmadik fél hálózathoz való hozzáféréseinek célja – a kifejtettek szerint – az, hogy a fogyasztó szabadon választhassa ki azt az ellátó vállalkozást, amelytől a villamos energiát beszerzi. Az ellátó vállalkozás szabad kiválasztása ugyanakkor nem áll közvetlen összefüggésben a hálózattal, amelyre az ügyfél csatlakozik. A végső fogyasztók alapvetően az átviteli hálózaton keresztül is kiszolgálhatók, ahogyan az az irányelv 2. cikkének 3. pontjából következik. Ugyanakkor az ellátó vállalkozás kiválasztásának joga ugyanúgy biztosítva van, ha a fogyasztó elosztó hálózathoz csatlakozik. Ugyanis az ellátó vállalkozás jogosult a villamos energiát az átviteli és az elosztó hálózaton a fogyasztóhoz elvezetni.

42. A harmadik félnek az átviteli és elosztó hálózathoz való hozzáférést lehetővé tevő rendszer – amelyet a tagállamoknak az irányelv 20. cikkének (1) bekezdése alapján be kell vezetniük – ezért nem feltételezi, hogy minden fogyasztónak joga van az átviteli hálózatra csatlakozni. Sokkal

inkább a tagállamokra van bízva, hogy a rendszert a műszaki adottságoknak megfelelően úgy alakítsák ki, hogy minden fogyasztó olyan hálózatra csatlakozzon, amely alkalmas arra, hogy a fogyasztó a választása szerinti ellátó vállalkozástól szerezze be a villamos energiát.

43. Ennek során a tagállam a közérdek szempontjait is figyelembe veheti – mint például az infrastruktúra egyenletes terhelése és a hálózati költségek megfelelő elosztása – anélkül, hogy az irányelv 3. cikkének (8) bekezdése szerinti kivételek alkalmazására kellene sort keríteni. Erre csak akkor lenne szükség, ha a nemzeti szabályozás eltérne a 20. cikk (1) bekezdésétől.

44. Az irányelv 20. cikke (1) bekezdésének második tagmondata szerint a harmadik felek hálózati hozzáféréseire vonatkozó szabályozást mindesetre objektív kritériumok alapján, a rendszerhasználók közötti megkülönböztetés nélkül kell alkalmazni. Ez nem zárja ki, hogy bizonyos felhasználók rendelkezzenek közvetlen hozzáféréssel az átviteli hálózathoz (például az elosztó hálózatok üzemeltetői vagy bizonyos nagyfogyasztók), amíg mások csak közvetve, az elosztó hálózaton keresztül rendelkeznek hozzáféréssel az átviteli hálózathoz. Az átviteli, illetve az elosztó hálózatokhoz történő közvetlen hozzáférés biztosításánál az adott hálózat üzemeltetőjének nem

szabad csupán önkényesen különbséget tennie, hanem objektív kritériumokhoz kell igazodnia, mint például a fogyasztási mennyiség vagy a fogyasztási jellemzők.

45. A kérelmezők még előadják, hogy a 2004. évi villamosenergia-törvény manipulációkat enged az elosztó hálózatok használati költségének megállapításánál. Az elosztó hálózat helyett az átviteli hálózatra történő csatlakozás lehetősége révén az indokolatlan hálózati költségek elkerülhetőek.

46. Ez az előzetes döntéshozatal iránti kérelemben nem említett állítás még helytállósága esetén sem kérdőjelezné meg az itt képviselt megoldást. A hálózathasználati költségek megfelelő kialakítása és az annak során figyelembe vehető költségtényezők kontrolljának biztosítása érdekében a 2003/54 irányelv költségszabályozást vezetett be. Ezzel szemben a „hálózatok közötti verseny” nem ésszerű megoldás a hálózatüzemeltetési árstruktúra visszaélésszerű kialakításának megelőzése érdekében. A más, korrekt költségkialakítással rendelkező hálózatra (az átviteli hálózatra) történő kitérés, amire néhány nagyfogyasztó műszakilag képes lenne, nem változtat semmit a többi fogyasztó indokolatlan terhelésén, hanem még növeli is azt.

V – Véggövetkeztetések

47. A Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésére ezért a következő választ kell adni:

A villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról szóló, 2003. június 26-i 2003/54/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 20. cikkével nem ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely hátrányos megkülönböztetés nélkül előírja, hogy a fogyasztó berendezései csak abban az esetben csatlakoztathatók átviteli hálózathoz, ha az elosztó hálózat üzemeltetője – műszaki vagy működési követelmények miatt – elutasítja azon fogyasztó berendezéseinek az elosztó hálózatra történő csatlakoztatását, amely az engedélyében megjelölt működési területen telepített le.